

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product : OTOP) เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล ที่ต้องการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นสร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ รวมทั้งต้องการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้าสู่รากแก้ว โดยเริ่มโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544

ต่อมารัฐบาลต้องการส่งเสริมสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ในโครงการได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่สามารถส่งออกได้ในแนวทางเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล (Local Links Global Reaches) จึงกำหนดให้มีการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2546 ผลการคัดสรรได้ผลิตภัณฑ์ระดับ 3 - 5 ดาว ระดับภาคและกรุงเทพมหานคร จำนวน 6,932 ผลิตภัณฑ์ โดยจำแนกเป็น ระดับ 3 ดาว จำนวน 3,723 ผลิตภัณฑ์ ระดับ 4 ดาว จำนวน 2,583 ผลิตภัณฑ์ และระดับ 5 ดาว จำนวน 626 ผลิตภัณฑ์ มีการจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าที่ได้รับการคัดสรรอย่างกว้างขวาง ก่อเกิดกระแสความนิยมสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และมีการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาไทยได้อย่างแพร่หลาย สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและประชาชนมากกว่า 48,000 ล้านบาท (คณะกรรมการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย, 2547)

ปี พ.ศ. 2547 รัฐบาลได้ดำเนินการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นปีที่ 2 ผลการคัดสรรระดับประเทศ ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 - 20 พฤศจิกายน 2547 ได้ผลิตภัณฑ์ระดับ 3 - 5 ดาว จำนวน 7,945 ผลิตภัณฑ์ จำแนกเป็นระดับ 3 ดาว จำนวน 5,106 ผลิตภัณฑ์ ระดับ 4 ดาว จำนวน 2,267 ผลิตภัณฑ์ และระดับ 5 ดาว จำนวน 572 ผลิตภัณฑ์ (กรมพัฒนาชุมชน, 2547)

จังหวัดพะเยา ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีจำนวน ประชากร 488,343 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งมักประสบปัญหาหาค่าผลิตผลตกต่ำ ขณะที่ต้นทุนด้านการผลิตสูงขึ้น และปัญหาฝนแล้ง น้ำท่วม เนื่องจากพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ไม่มีระบบชลประทานเกษตรกรจึงมีอาชีพเสริมในด้านหัตถกรรม และแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรจำหน่าย ซึ่งเมื่อได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา และส่งผลิตภัณฑ์เข้าคัดสรร OTOP Product Champion ระดับประเทศ ประจำปี 2547 ผลการคัดสรรได้รับการรับรองระดับ 5 ดาว จำนวน 4 ผลิตภัณฑ์ ระดับ 4 ดาว จำนวน 28 ผลิตภัณฑ์ และระดับ

3 ดาว จำนวน 58 ผลิตภัณฑ์ โดยมีผลิตภัณฑ์ประเภทผ้า เครื่องแต่งกายได้รับการรับรองจำนวนมากที่สุดคือ 38 ผลิตภัณฑ์ จำแนกเป็นระดับ 5 ดาว จำนวน 1 ผลิตภัณฑ์ ระดับ 4 ดาว จำนวน 11 ผลิตภัณฑ์ และระดับ 3 ดาว จำนวน 26 ผลิตภัณฑ์ (กรมพัฒนาชุมชน, 2547)

ดังนั้นผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายของจังหวัดพะเยาจึงมีความน่าสนใจอย่างมากในการพัฒนาศักยภาพ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลยอดขายในช่วงระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2547 – 31 มีนาคม 2548 พบว่ามียอดขาย 51.72 ล้านบาท สูงที่สุดของยอดขายสินค้า OTOP รวมทั้ง 6 ประเภทซึ่งมีรวมกัน 98.12 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 52.21 (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา, 2548) สินค้าที่โดดเด่นได้แก่ผ้าทอไทลื้อ เป็นการสืบสานวัฒนธรรมการทอผ้าจากบรรพบุรุษชาวไทลื้อ ซึ่งอพยพมาจากดินแดนสิบสองปันนาเข้ามาตั้งหลักแหล่งในล้านนาเมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา โดยอาศัยอยู่เป็นกลุ่มก้อนในอำเภอเชียงม่วนและอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผ้าฝ้ายทอมือไทลื้อมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและใช้สีย้อมจากวัสดุธรรมชาติ เทคนิคการทอที่ใช้คือ “เกาะ” หรือ “ลัวง” ลวดลายที่โดดเด่นคือ “ลายดอกผักแว่น” รู้จักกันทั่วไปในชื่อ “ผ้าลายน้ำไหล” (ทรงศักดิ์ ปรารักษ์วัฒนากุล และแพทรีเซีย แน่นหนา, 2533)

ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายของจังหวัดพะเยา ว่ามีสาเหตุของปัจจัยอะไรบ้าง ที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับจะเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการในการนำไปพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันหรือประเภทอื่นให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของสินค้าประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดพะเยา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบปัจจัยความสำเร็จของสินค้าประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายที่ได้รับการคัดสรรเป็น สุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 4 และ 5 ดาว ของจังหวัดพะเยา

2. ทำให้ทราบปัญหาของผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และแนวทางแก้ปัญหา

3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาศักยภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดพะเยา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากชุมชนที่ได้มาจากการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการ

ปัจจัยความสำเร็จ หมายถึง คุณลักษณะของวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการ การตลาด การผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารการเงินและปัจจัยสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่ส่งผลให้การดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้รับการคัดสรรเป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 4 และ 5 ดาว

สินค้าประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย หมายถึง ผ้าทอและผ้าถักจากเส้นใยธรรมชาติ หรือเส้นใยธรรมชาติที่ผสมเส้นใยสังเคราะห์ เช่น ผ้าแพรวา ผ้าถักโครเชต์ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้า เครื่องประดับตกแต่งร่างกายจากวัสดุประเภทผ้าและเส้นใย เช่น ผ้าพันคอ หมวก กระเป๋า เป็นต้น

สุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ 4 ดาว และ 5 ดาว หมายถึง สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ที่ผ่านการคัดสรรในระดับประเทศ โดยระดับ 4 ดาว หมายถึง ได้รับคะแนนจากการคัดสรร 80 – 89 คะแนน และระดับ 5 ดาว หมายถึง ได้รับคะแนนจากการคัดสรร ตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนรวม 100 คะแนน ซึ่งแบ่งเป็น ด้านการผลิตและความเข้มแข็งของชุมชน 40 คะแนน ด้านตัวผลิตภัณฑ์ 30 คะแนน และด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ 30 คะแนน (คณะกรรมการอำนวยการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย, 2547)